

Д. Наконечний

Хоча політична історія Ерїтреї почалась приблизно 13 років тому, ця східна Африканська нація має багате культурне коріння, яке датується близько 3,000 роками тому, коли семїтські народи з Аравійського півострова перетнули Червоне Море. Вони зайняли місцевість, яку називають Рїг Африки (сучасна Ерїтрея, Ефіопія, Джїбутї і Сомалї), і порїднилися з місцевим населенням. Так з'явилась імперія зі столицею Аксум (місто зараз у північно-східній Ефіопії).

Це культурне коріння не лише Ерїтреї, але загальний спадок з його символїчним сусїдом на півдні, Ефіопією.

Ерїтрейці і ефіопи мають спільну історію і культуру, проте багато ерїтрейців наголошують на розбіжностях. Можливо, єдиний вагомий елемент, що зв'язує двї нації, – релїгія і її вираження у культурі. Із 3.8 мільйонів людей, котрі проживають на території Ерїтреї, 45 % – мусульмани сунїти, і приблизно 45 % належать до Православної Церкви Ерїтреї .

Аксум

На території Ерїтреї колись знаходилось християнське царство Аксум. Проте є мало історичних документів, у яких зберїгаються відомості про тодїшнє життя ерїтрейців. Усе змінилось, коли імператор Аксуму Езан проголосив християнство офіційною релїгією у країні. Духовним наставником імператора був святий Фрументїй, який походив із міста Тир (зараз у сучасному Лїванї). Його рукоположив на єпископа Аксуму святий Атанасїй Великий.

Імператор Езан також виявляв велику підтримку у збереженні релїквії Аксуму – Ковчег Завїту (він зберїгав Десять Заповїдей) від зазіхань ворогів імперії чи єврейської спільноти.

У четвертому столїтті група таких собі „Дев'яти Святих”, не приймаючи постанов Халкедонського Собору, втікаючи від імперської влади, принесла сюди монофізитське віровчення про Христа. Тим самим поступово ерїтрейська спільнота почала належати до того типу Церков Сходу, які називають Східними (Орієнтальними) Церквами Сходу. У VII столїтті це царство після мусульманського нашестя почало занепадати, і на його місці виникло нове – Ефіопське царство.

Вїдносини з Ісламом

Цей регіон зберїгав певною мірою незалежність, поки в XVI столїтті не потрапив під владу Османа.

Існує твердження, що завдяки гостинності та толерантності імператора до пророка Мухамеда, який втікав від арабських князїв, вїдносини між двома релїгіями не є у напруженому станї, який відчувається у сучасній Європі.

Згїдно з переданням, арабські язичницькї князї запропонували їмператоровї видати Мухамеда в обмін на ненапад, але володар не погодився. Можливо, ця дїя була ключовою у подальшому процвітаннї Ісламу. Мухамед не забув цього і наказав своїм послїдовникам толерувати „ефіопів”, натомїсть не заподїюючи нічого злого ефіопським християнам.

Вторгнення Європейцїв

Європейське прагнення відкриття нових земель, що за собою вело і загарбницькї дїї, ніколи не було задоволеним. Оскїльки жага до збагачення не зменшувалось, а тим паче, із відкриттям нових земель, то навали зазнала і Ерїтрейська земля. Разом із торговцями та солдатами на терени Ерїтреї прибули і мїсїонери із Португалїї. Проте вони зазнали невдачї, адже проповїдували римо-католицьке сповїдування вїри та обряду, а це аж нїяк не сприймалось мїсцевими жителями (особливо у сїльськїй мїсцевостї).

Тодї єзуїти сконцентрували свою увагу на елітї, і це сприяло тому, що у 1622 роцї їмператор Сусен проголосив католицизм державною релїгїєю. Подальшї дїї їмператора у введеннї цього наказу в життя спричинили до п'ятирїчної громадянськїй вїйни. Пїсля зречення престолу і смертї їмператора, його наступник вигнав усїх католицьких ченцїв із країни, і бїльш як на двїсті рокїв католицьку мїсїю у країни заборонили.

З 1890 до 1941 року Ерїтрея була їталїйськю колонїєю, згодом – захоплена Великобританїєю. У 1952 роцї вона вступила у федерацїю з Ефіопїєю, а в 1962 роцї була анексована як ефіопська провїнцїя.

Церква і її національна роль

Християнство їсторично вагомо вплинуло на життя Ерїтреї. Ось дїї його впливу:

- спостерїгання за дотриманням усїх зобов'язань мїж ерїтрейцями і ефіопами;
- засудження Ефіопськїх звїрств вїйни;
- захист солдатїв у монастирях у воєннїй час;
- турбота про всїх ерїтрейцїв, незалежно від вїросповїдування.

До 1991 року Ерїтрейська Церква була у єдностї із Ефіопськю Православною Церквою. У липнї 1993 року – тїльки через декїлька мїсяцїв пїсля того, як Ерїтрея отримала незалежнїсть від Ефіопїї – делегацїя від Ерїтрейськїй Церкви на чолї з її лїдером абуном Філіпом вїдвїдала настоятеля Коптськїй Православнїй Церкви, папу Шенуда III, в Каїрї. Вони звернулись до нього за пїдтвердженням юридичнїй незалежностї Ерїтрейськїй Церкви від Ефіопськїй, при цьому залишаючись у сопричастї із двома Орієнтальними Церквами.

Коптськїй папа визнав їх запит канонїчним, а Священнїй Синод Коптськїй Церкви зобов'язався пїдготувати нових єпископїв для Ерїтрейськїй Церкви у своїх монастирях. Також було пїдписано документи, якї сприяли б змїцненню спївпрацї мїж двома Церквами, зокрема:

- щонайменше раз на три роки скликатиметься спїльний синод;
- поминання предстоятелїв обох Церков на лїтургїях;
- утворення спїльної групи для богословськїй дїялогу з иншими неорїєнтальними Церквами;
- утворення спїльної комїсїї з питань богословськїй освїти, катехизацїї, молодїжних і

сїмейних програм, соціального служіння.

Патріярх Ефіопської Православної Церкви, абуна Павло, також підтвердив автономність Ерїтрейської Церкви, і разом із абуною Филипом у лютому 1994 року підписали угоду в Аддис-Абеба, в якій підтверджувався автокефальний статус Ефіопської і Ерїтрейської Церков, і надавалась перевага першості Коптській Церкві серед Орієнтальних Православних Церков.

Єрархїя

У липні 1994 року папа Шенуд III висвятив п'ять єпископів, які сформували ядро Синоду незалежної Церкви, і вибрали на голову Церкви 96-річного абуна Филипа, якого ерїтрейці назвали „батьком опору ефіопському утиску”. А в 1998 році його проголошено патріярхом.

Після його смерти другим патріярхом став 79-річний Яків.

На даний час її очолює абуна Антонїй.

Патріярх

25 серпня 2005 року Синод відсторонив його від патріярших обов'язків, проте за ним було збережено право здійснювати церковні богослужіння. На свято Богоявління патріярх не з'явився у храмі, а це викликало побоювання міжнародних спостерігачів.

Засідання Синоду, на якому його усунено від управління Церквою, провів Йофтахе Дїметрос, призначений урядом чиновник, що, фактично, узяв церковну владу у свої руки, хоча за канонами членами Синоду можуть бути тільки єпископи, а його головою – патріярх. За деякими даними, Дїметрос провів 20 січня ще одне засідання Синоду, з метою обрання нового патріярха.

Протистояння між патріярхом Абуне Антонїєм і урядом Ерїтреї почалися в листопаді 2004 року, коли єрарх виступив з критикою на втручання властей у справи Церкви . Після цього національне телебачення Ерїтреї припинило транслявати традиційне рїздвяне звернення патріярха. Згодом його радника змусили піти у відставку, а потім заарештували.

15 січня патріярх написав лист-звернення у відповідь на повідомлення про зняття з нього повноважень. У цьому посланні патріярх вказує на той факт, що його усунення від престолу було проведене з порушенням усіх канонїчних процедур. Абуне Антонїй заборонив членам Синоду висвячувати єпископів, священників і дияконів, а також здійснювати обряд помазання нового патріярха. Єрарх також повідомив про відлучення від Церкви Йофтахе Дїметроса і секретаря Синоду, священника Хабтома Руссома. Абуне Антонїус також заявив, що ввіряє свою долю Коптській Церкві і Собору настоятелїв монастирїв Ерїтреї, який планує скликати.

Також уряд країни звернувся до коптського папи Шенуда III за підтвердженням про усунення паріярха Ерїтрейської Церкви, проте єрарх на це не дав згоди, оскільки подібна ситуація трапилась і з ним .

Сучасний стан

Не дивлячись на її велике надбання, Ерїтрея – одна з найбідніших країн у світі.

Незважаючи на те, що і досі не зникли всі наслідки тридцятирїчної громадянської вїйни, Ерїтрея і Ефїопія у 1998 році вступили в новий конфлікт, який не був нічим обґрунтований. Знищення лїсових насаджень, засуха, епїдемії, бїдність, голод та багато інших проблем постають сьогодні перед Церквою Ерїтреї.

Д. Наконечний. Ерїтрейська Церква // Слово №2 (27) (2006) с. 19-20